

tuře, potažmo i v sochařství a malířství středověku je nepochybná. Nepochybně jsou i antické kořeny (řecké i biblicky starozákonní). Poněkud nezvyklé jsou novozákonní výklady Krista — syna tesařova (Mt 13,55), „toho tesaře“ (Mk 6,3) rušitele a stavitele chrámu (J 2,19). Autor zřejmě zná spekulativní výklad scholastických autorit, který ušel pozornosti teologů.

Sborník zakončuje zasvěcené pojednání *Jaromíra Černého o středověké hudbě*, opět založené na číslech. Poutavým vyprávěním učí dnešního posluchače staré ‚muziky‘ odložit novověké představy o hudbě. Ve středověku byla *ars musica* disciplinou vědeckou, součástí poznávání světa i vesmírného řádu. Jako spolehlivý průvodce nás autor seznamuje s tisíciletým vývojem středověké muziky a muzikantů až na samý práh „individuálně koncipovaného uměleckého díla“ (s. 226). Nad jedinou větou jsem se rozpačitě pozastavila: „Ecclesia militans zprvu umožňovala

rozvíjet zpěv dosti svobodně, ecclesia triumphans záhy počala budovat vyhraněný řád, akcentující výlučnost, jednotu a centrální řízení“ (s. 207). Pokud autor ironizuje církev ‚vítěznou‘, tj. mocensky vládnoucí, má zcela pravdu. Jinak je totiž termín *ecclesia triumphans* v křesťanském myšlení jednoznačně přiřknut pouze té ‚neviditelné‘ církvi, která již má šťastně ‚dobjováno‘, těm křesťanům, kteří zemřeli ve víře v Spasitele Ježíše Krista. Je to církev zvítězila, nikoli ‚vítězná‘. Ale kdo by se hádal o terminologii? Dnešní čtenář pochopí a strážci dogmatické přesnosti termínů autorovi tak výtečné stati rádi promínou, zvlášť pokud vědomě ironizuje.

Na závěr se vracím k začátku, k redaktorově předmluvě. Kultura středověku „není ani encyklopedií, ani školskou učebnicí či soustavným poučením“ (s. 8). Není, ale navzdory tomu bych ji jako velmi inteligentní učebnici ráda doporučila.

Noemí Rejchrtová

UZNÁNÍ NEBO SJEDNOCENÍ?

Štampach, Odilo I.: Nástin ekumenické teologie. Informace a úvahy s ohledem na českou ekumenickou situaci. Praha (Karolinum) 1995. 107 stran.

Jak naznačuje podtitul, obsahuje útlá knížka pražského dominikána a donedávna učitele Katolické teologické fakulty UK opravdu obojí: informace i úvahy. Informuje o ekumenických úkolech v koncilních a pokoncilních dokumentech katolické církve (kap. II), o nekatolických církvích v českých zemích (kap. IV), o české ekumenické situaci (kap. V). Předmětem úvah jsou

otázky eklesiologie, o nichž autor právem soudí, že tvoří jádro ekumenického problému a úkolu. Vždyt: „Všechna církevní společenství, která se podílejí na ekumenických aktivitách, chtějí být ekumenická. Rozdílné důrazy v nauce o církvi je ale vedou k různému chápání ekumenismu... Je třeba ujasnit, jak zúčastněné církve nebo celé konfesní rodiny vidí cíl ekumenického úsilí.

O tom totiž kupodivu nepanuje shoda“ (s. 87).

Autor tedy nejdříve spouští „sondy do katolické eklesiologie“ (s. 18—30), jejíž pokoncilní podoba, reprezentovaná jmény jako Congar, von Balthasar, Ratzinger, O'Meara, Fries aj., zatím jen ztěžka do českého prostředí proniká (Zvěřina, Mádr, Dacík). Všimá si přitom otázek, jež jsou v ekumenické souvislosti zvláště citlivé: definice církve, založení církve, vztah církve univerzální a lokální, služby v církvi (úřad), ekumenická problematika *stricto sensu*.

Sondu do eklesiologií ostatních církví se již nespouští tak snadno, neboť scéna je velmi roztržštěná. V pravoslaví (s. 67—71) si Štampach, opřen o Jerzyho Klingera a Timothy Ware, všimá pokusu založit církev hlouběji, než v řádu spásy, totiž přímo v Trojici, a afaņasjevovské „eucharistické eklesiologie“; nedořešený se mu zdá být problém definice lokální církve, v níž se aktualizuje tajemné tělo Kristovo v plnosti (s. 69). (Poznamenejme již zde, že tutéž otázku lze položit církvím protestantským: Jakou teologickou relevanci a eklesiální váhu mají jednotlivé církevní útvary, ponejvíce místní, resp. národní?) V eklesiologii Církve československé husitské dává Štampach přednost dokumentu Základy víry v Trtíkově interpretaci (s. 71—76). Z evangelických autorů si vybírá K. Bartha, J. L. Hromádku a L. Brože (76—81) a připojí několik odstavců o eklesiologii církví svobodných (evangelikálních, s. 81n).

Tyto rozhledy po různých eklesiologiích vedou Štampacha k závěru, že — obecně vzato — protestantské

církvě by jako cíl ekumenického snažení raději formulovaly vzájemné uznání, tj. uznání faktu, že v každé církvi žije církev Kristova, což umožňuje společné slavení eucharistie. Ne protestantské církve — katolická, pravoslavná, a snad i starokatolická a Československá husitská — naproti tomu by svou ekumenickou vizi raději popsaly jako obnovení viditelné jednoty církve.

„Jsou protestantská a katolická koncepcí ekumenického cíle neslučitelné? Stojíme před volbou: uznání anebo sjednocení?“ (s. 88.) Štampach je přesvědčen, že katolická církev může ze svých tradic a dějinných zkušeností nabídnout ještě další model: Vedle řešení vztahu univerzální a místní církve (diecéze) musela řešit i vztah k církevním útvarům, jež vznikly historicky nahodile, podržely si jistou míru teologických, liturgických a kanonických zvláštností, a přece jsou v jednotě (unii) s církví římskou na základě vzájemného uznání. I když praxe tzv. unionismu byla na druhém vatikánském koncilu odmítnuta, model sám neztratil platnost a přitažlivost. — V článku, uveřejněném v tomto čísle Teologické reflexe, mu O. I. Štampach věnuje podrobnější rozbor, na který recenzent odkazuje a vybízí k diskusi o něm.

Štampachova knížka obsahuje ještě „Appendix o vztazích křesťanů a židů“ (s. 97—103) — autor je lokalizuje na střední pozici mezi snahy ekumenické a mezináboženský dialog — a seznam použité a doporučené literatury (s. 104n). Vydavatelství upozorňuje, že „tato publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou“. Je to znát a je to škoda.

Pavel Filipi